

Huml, Václav

**Příspěvek k osídlení severního pravobřeží Vltavy (Praha 8) do počátku
15. století**

Archaeologia historica. 1986, vol. 11, iss. [1], pp. 441-459

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/139642>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

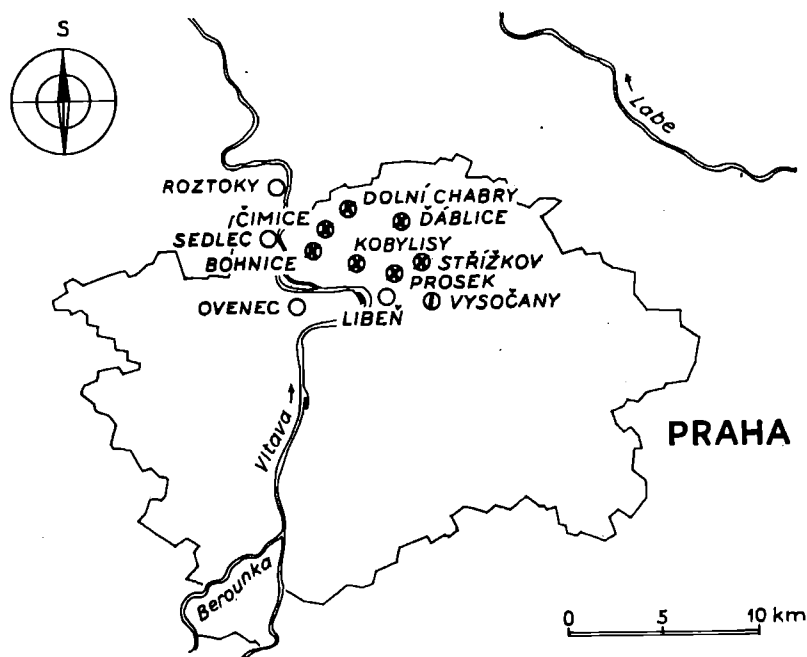
Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Příspěvek k osídlení severního pravobřeží Vltavy (Praha 8) do počátku 15. století

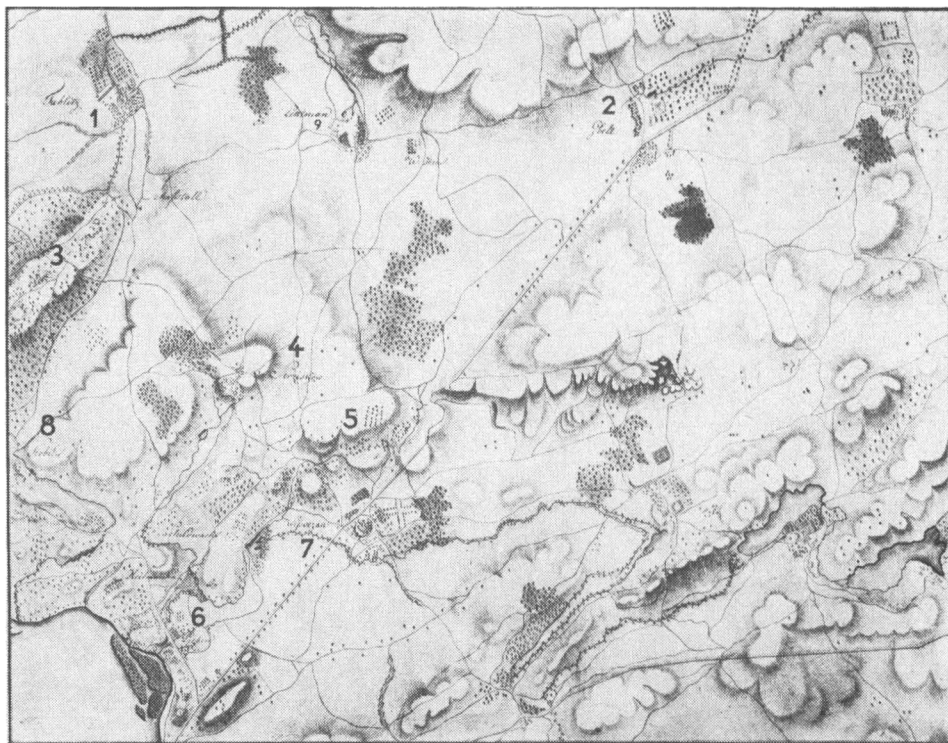
VÁCLAV HUML

Výzkum příměstských vsí na obvodu dnešní Prahy se rozvíjí v souvislosti se stavební činností, která v nebyvalé míře otevřela cestu k terénnímu archeologickému výzkumu, doplněnému studiem písemných a kartografických pramenů.

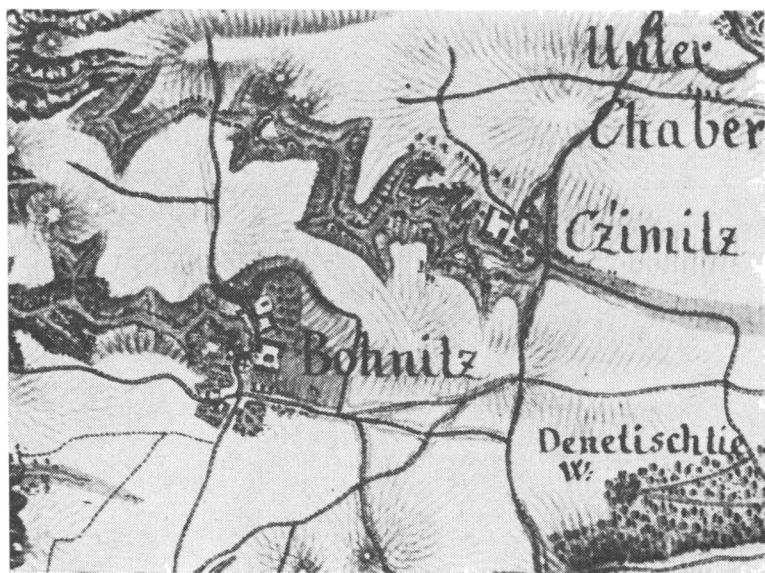
Se stavem historických jader vsí v období mezi r. 1950 až 1960 seznamuje monografiickým způsobem kartogram pražských obcí, jehož historické, archeologické a urbanistické údaje se staly základem pro další bádání (Libal, Ječný, Kartogram b. 1.). Nový pohled na problematiku sídelní struktury pražského regionu z hlediska historické geografie přinesly práce T. Kaliny (1971; 1978, 311–369). Na základě rozboru písemných pramenů s přihlédnutím k výsledkům archeologického výzkumu bylo provedeno zařazení sídel v krajinném prostředí a stanovena časová posloupnost osídlení. Síť osad byla na severu Prahy stabilizována již ve 12. stol. a v 2. pol. 13. stol. docházelo již k intenzívnímu zahušťování zástavby a pustnutí malých osad (Kalina 1978, 329). S jeho časovou periodizací osídlení se v námi sledované oblasti

Obr. 1. Praha – sídliště na severním okraji pražské aglomerace (⊗ lokality sledované autorem, ○ ostatní sídliště). Kresba: Št. Novák.

Obr. 2. Praha – sídliště na severním pravobřeží Vltavy (Ludovik Duodo, kresba z r. 1850; AMP F 224):
 1 Dáblice, 2 Kbely, 3 Ladvi (vrch), 4 Střížkov, 5 Prosek, 6 Libeň, 7 Vysočany, 8 Kobylisy, 9 Letňany.

Obr. 3. Bohnice, Čimice a Chabry (situace podle Josefinského vojenského měření z r. 1780–1783, sec. 4 (SUA).

shodují závěry studie z roku 1983 (Klápště, Smetánka, Dragoun, 1983, 387–426), která řeší na základě archeologických pramenů prostorový vztah raně středověkých sídlišť vůči vrcholně středověkým vsím a věnuje se sídelní struktuře zemědělského zázemí středověké Prahy. U sídlišť vrcholného středověku pozoruje nezřídka jejich posun, způsobený též organizačními změnami na přelomu 13. a 14. století. Na hustotu sídlišť z raného středověku na severním pravobřeží Vltavy ukazuje i katalog mladohradištních nálezů získaných z jednotlivých hrobů či celých pohřebišť (Sláma, 1977).

Tématem příspěvku je nástin vývoje osídlení na severním pravobřeží Vltavy se zaměřením na vypovídací možnosti předstihového výzkumu v Praze 8, Čimicích, v letech 1975–1984 (o. 1–3).

Zájem archeologických pracovišť o severní pravobřeží Vltavy je úzce spojen s administrativním připojením okrajových obcí k Praze 8 v letech 1968 až 1974 (Boháč, 1976, 50) a s jejich postupnou přestavbou vybudováním nových sídlišť (Prosek, Dáblice, Bohnice). Záchranná povaha výzkumů daná potřebou investiční výstavby nedovolovala hlubší zaměření na problematiku osídlení, k němuž však přinesla hmotné prameny (Mašek, 1968, 125; Mašek, Fridrichová, 1970, 115; 1975, 118; Pavlů, 1971; Huml, 1973, 228; 1978, 78; 1979a, 197; 1979b, 493; Pavlů, 1984, 323–315; Dragoun, 1980, 191–207; 1981, 188; Dragoun, Tryml, 1977, 220–224; Fridrichová, 1980, 9).

Sledovanou oblast (o. 1–3) tvoří úzký územní pás charakterizovaný příkrými svahy a za nimi se táhnoucí Pražskou plošinou. Krajina mezi Libní na východě a slovanským hradištěm Stará Zámka (Turek, 1947/48, 64) na západě je protkána úzkými údolními s vodotečemi náležejícími do vltavského povodí. Na severu ji ohraničuje linie míst Kbely–Ládví–Letňany, kde již začíná Česká křídová tabule (Votrubec, 1965, s. 16; Kalina, 1978, 352, pozn. 32). Přírozenou dominantou krajiny dodnes tvoří vrch Ládví, který je s Čimickým hájem posledním zbytkem někdejšího zalesnění. Na jeho úpatí probíhaly dálkové cesty vedoucí od Karlína přes Vysočany, Satalice na Mělník, kde překračovaly tok Labe. Paralelně vycházela cesta od Vltavy přes Libeň na Kobylisy, Čimice a Chabry. Komunikační osu doplňovala cesta ze Staré Boleslavi na Vinoř, Kbely, Vysočany a Karlín. K Ládví též uhýbala cesta přes Prosek, Dáblice, která při svém sestupu protнула Čimice, Dolní Chabry a zde se rozdvjovala směrem na Mělník a asi vedla přes Vltavu na levohradecké hradiště (Líbal, Ječný, b. l.). Síť cest spojující středověká sídliště, situovaná na bonitně kvalitní půdě v blízkosti vodních toků vytvářelo sídelní strukturu dané oblasti (Huml, 1982, 221).

Bohnice jsou nepřímou doloženy zprávou o svěcení kostela sv. Petra, jak ji dokládá nejstarší pražská autentika z r. 1158 biskupa Daniela (CDB I, 182, 179; Profous, 1947, 98). Zdejší stavbu financoval vyšehradský probošt Gervasius jako vlastnický kostel. Od počátku 13. stol. až 14. stol. jsou Bohnice v majetku svatojiřského kláštera. Ves označená jako Boimici se objevuje k r. 1233 (CDB III, č. 40, s. 38) spolu se Strížkovem, Zadním Ovencem a Brnky, které klášter ztratil již v polovině 13. stol. Ves Bohnice je připomenuta ve falsu z doby po r. 1272, hlásícím se k r. 1233 (CDB II, 421). R. 1357 je zde nájem staroměstského měšťana Mikuláše Jenteše (Tomek, Dějepis II, 1871, 476). V letech 1368 až 1372 měli podací právo ke kostelu Olbramovici (Tomek, Dějepis II, 423). R. 1421 byly zde dvory zabaveny svatojiřskému klášteru a dány malostranskému měšťanovi Strnadovi (AČ 28, 674).

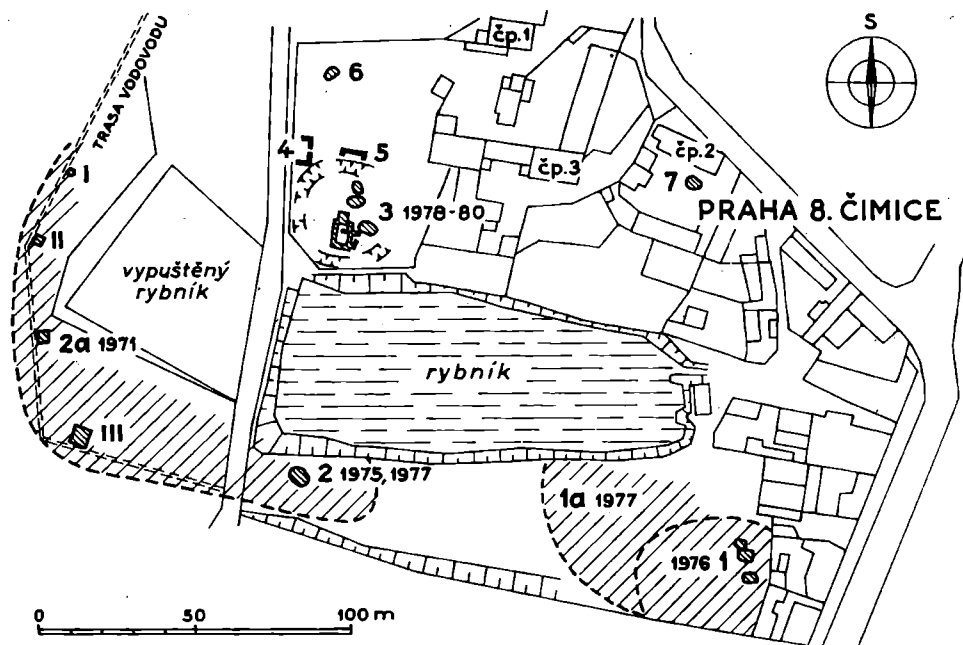
Ves leží na svahu severní orientace na začátku údolí (o. 3), jímž protéká v západním směru potok, vtékající do Vltavy. Spojení Bohnic s Roztoky (na levém břehu Vltavy) vedlo přes Dražanskou rokli a dále na Brnky, cestou se napojovala cesta z hradiště na Zámkách. Z Bohnic sestupovala komunikace do Troje, aby přes

Trojský ostrov dosáhla Bubenče. Neméně důležitá byla trasa orientovaná ve směru západ-východ, jež začínala v Sedlci a pokračovala přes Bohnice do Kobylis se spojkou k Mělníku a k libeňskému brodu.

Na indikační skice Stablního katastru z r. 1840 (SÚA Rakovnicko č. 28) je patrná neplánovitost půdorysu, který je přechodným typem mezi ulicovým a návěsným typem. Jádru vsi leželo v prostoru mezi kostelem románského původu (Merhautová, 1971, 258–259) a horním dvorem (areál psychiatrické léčebny). K další sídelní etapě náležel dvůr a grunt situovaný na protilehlé straně kostela. Středověký původ vsi naznačují též plužiny dělených úseků.

Archeologické nálezy pocházejí ze starohradištního a mladohradištního období (Mašek, Fridrichová, 1971, 115; Klápště, Smetánka, Dragoun, 1983, 392, o. 3), Sláma, 1977, 88 an., tab. XVI a XVII).

Severovýchodně od Bohnic leží Čimice (Profous, 1949, 310) (o. 1, 2, 3). Lokalita podle písemných pramenů není ve 13. stol. přesněji doložena, neboť predikát Sulislava ve Ctimic z r. 1273 (RBM I, 409) nelze bezpečně spojovat s Čimicemi (Sedláček, 1925, s. 257). R. 1328 patřily k prebendě svatovítské kapituly (Tomek, 1855, s. 316; 373 pozn. 42). R. 1334 je uveden zápis o škodách na majetku „in villa Czyemitz“ (RBM IV, 7). Ve 14.–15. stol. zde existovaly dva dvory – jeden patřil farní osadě u svatého Klimenta (Sedláček, 1908, 119), druhý dvůr vlastnil probošt kapituly. Počátkem 15. stol. je uvedena „villa Czimicz, ubi est curia prepositi cum 1 1/2 allodio, it. vinea, it. piscina, it. silva, it. unus omagialis“ (Emler, DRC, 1881, 302). V r. 1421 přešel dvůr v Čimicích do rukou Pražanů (Tomek, Dějepis, IV, 1879, 172), kteří jej darovali Bohuňkovi z Bohnic (Sedláček, Hradý XV, 1927, 300).

Obr. 4. Čimice (Praha 8). Situace podle archeol. výzkumu MMP v r. 1975–1984: parcela č. 828 – 1 starohradištní sídliště, 1a středohradištní osídlení, 2 mladohradištní, 2a parc. č. 865 a 863 – sídlištní objekty zjištěné v r. 1982/1983, 3 areál čp. 1 (výz. 1978–1984) – obj. 1, 3 a 1/80, 4 kamenný dům ze 13. stol., 5 obj. kvádrkové zdivo, 6 obj. 8, 7 čp. 2 sídlištní objekty. Kresba: St. Novák.

Historické jádro vsi je situováno na jižním svahu úžlabiny v těsné blízkosti vodního pramene; její umístění je dáno i komunikačním napojením na trasu Stará Zámka–Levý Hradec a jejím pokračováním přes Kobylisy do oblasti Mělnicka.

Na indikační skice Stablního katastru z r. 1842 (SÚA Kouřimsko č. 72) mají Čimice podobu shlukové vsi, vzniklé z jednoho nebo dvou dvorců (srovnej Josefské měření z r. 1780–1783, o. 3). Plužina je úseková v okrajových částech s převahou plužin scelených, vyvolaných existencí panského dvora.

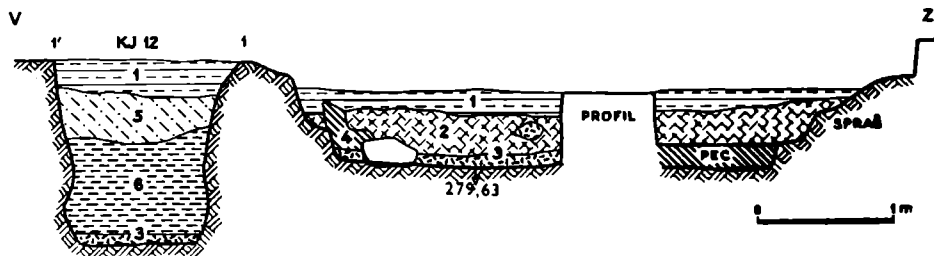
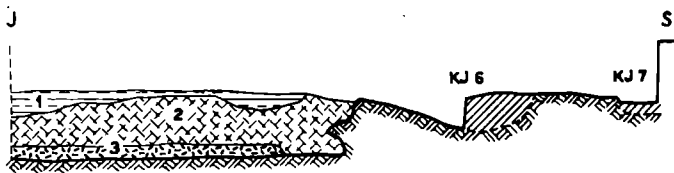
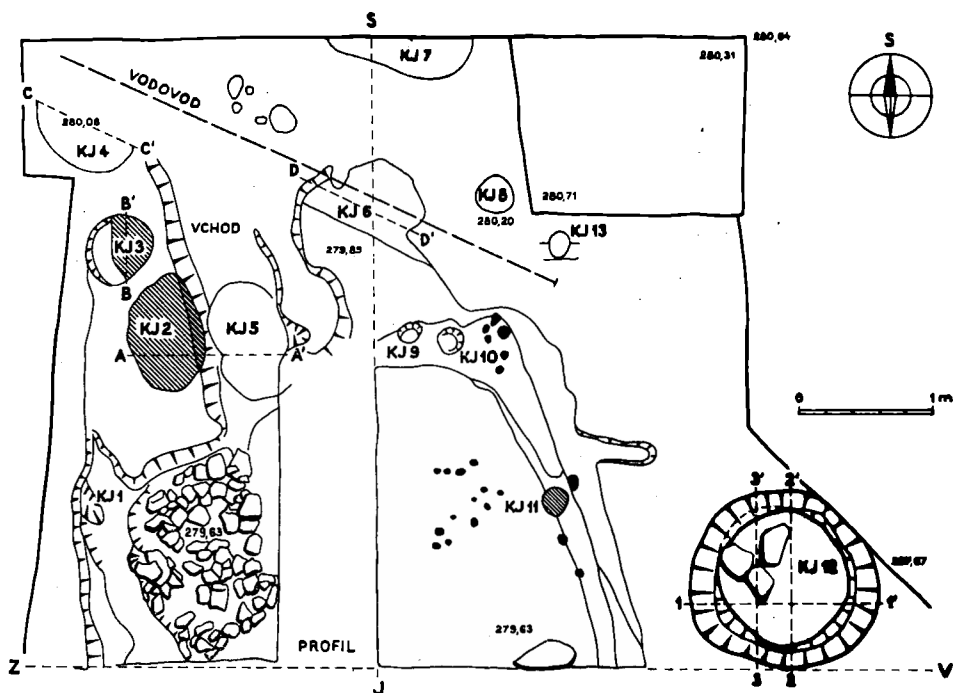
Archeologický výzkum na jižní straně rybníka – původní vodoteče – přinesl doklady o osídlení ze starohradištního a středohradištního období (Huml, 1978, 73–74) (o. 4). Příkladem jsou zbytky dvou a celá jedna polozemnice, 8 zásobních jam kotlovitého a vakovitého tvaru (o. 4, č. 1). Po časovém hiátu se západně od nich objevují sídelní objekty z mladohradištního období (o. 4, č. 2). Mezi oběma polohami však existuje neosídlený pás, který napovídá, že mladší osídlení nenavazuje na starší stupně hradištního období (Huml, 1984b, 293–313).

Výzkum z let 1982 a 1983 konaný v souvislosti se stavbou vodovodní přípojky odkryl jižně od plochy vyschlého rybníka a sondáže I. Pavlů z r. 1971 (Pavlů, 1984, 315 an.) sídelní objekty (I–III) (o. 4, č. 2a). Mezi objekty zachycenými na profilu se podařilo prozkoumat polozemnici (obj. III) o rozměrech $4 \times$ dochov. d. 2,5 m na obvodu s řadou kúlových jamek a v JZ rohu s kamennou pecí (o. 5). Při východní straně byla nalezena zásobní jáma (KJ 12) o $\varnothing$ 1,3 m a hloubce 140 cm. Severozápadním směrem byla zjištěna další polozemnice (obj. II), severně od ní kotlovitá jáma s ohništěm (obj. I) o $\varnothing$ $1,7 \times 2,5$, hl. 1,7 m. Při archeologickém výzkumu zde byly nalezeny keramické zlomky – v obj. II (o. 10:1–3, 5, 6, 8–13, 17 a 20; v obj. III – o. 10:4, 7, 14, 15, 16, 18, 19. Keramiku obsahující zrnité ostřívo šedé i okrové barvy charakterizují jednoduché (o. 10:1, 2), přehnuté (o. 10:3, 5, 8), zesílené (v obj. II o. 10:6, v obj. III o. 10:15), zduřelé (o. 10:9, 10), nízko vytažené (v obj. II o. 10:11, 12, 13, v obj. III o. 10:14) a kalichovité (v obj. III o. 10:7) okraje. Dekor je tvořen plochou vlnicí, jednoduchou vlnicí (v obj. II – o. 10:2), žlábkem s vlnicí (obj. II – o. 10:17), pětinasobnou vlnicí a 6 žlábků (obj. III – o. 10:18), hřebenovými vpichy a několikanásobnou vlnicí (obj. III – o. 10:19), vlnicí, žlábků a vrypy (obj. II – o. 10:20).

Charakter keramiky z této oblasti je příbuzný keramice z Kobylis a umožňuje ji datovat shodně s keramickými nálezy získanými v Čimicích při výzkumu západní části parcely č. 828 (Huml, 1984, 296), tj. do průběhu 12. a 1. poloviny 13. stol. (Huml, 1984, 309 an.). Některé zlomky náležely staršímu horizontu 11. stol. (o. 10:19); sekundárně byly zjištěny zlomky pravěké keramiky z doby pozdně římské.

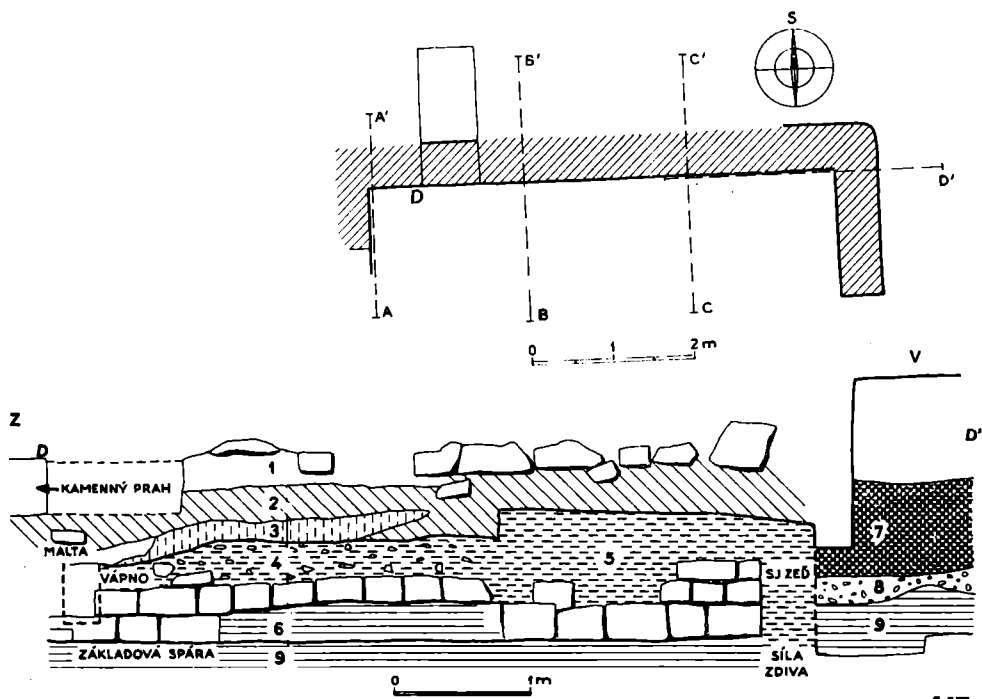
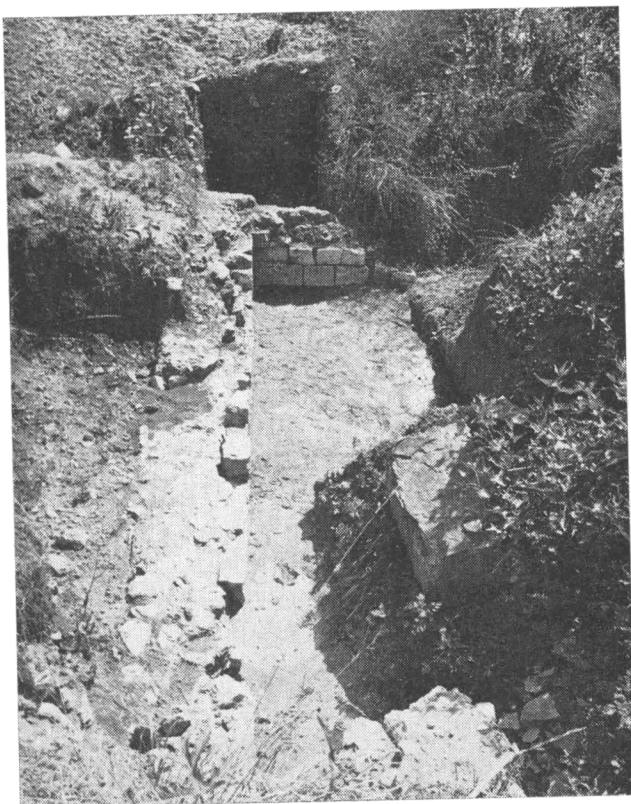
Výzkum v letech 1978–1984 na severním břehu rybníka (pozemek č. 56), původní vodoteče, přinesl doklady o osídlení z průběhu 13. stol. Jde o sídlištní situaci, která předcházela výstavbě panského sídla (Huml, 1985, v tisku). Dokládá ji zasypaná jáma o $\varnothing$ 90 cm a hl. 0,5 m v polozemnici č. 4/82 C (o. 4), ležící při jejím SV okraji, a obj. č. 1/82 o $\varnothing$ 180×160 cm, hl. 25 cm, situovaný v trase komunikace vedoucí k panskému sídlu (o. 4). Vzhledem k tomu, že bránil severnímu vstupu do panského sídla, byl zasypan. Z tmavě šedé hlinité výplně pocházejí zlomky keramiky (o. 9:3, 9, 12, 15). Stejně tak zanikly zásobní jámy v okolí tvrze (např. obj. 3); i na dalších místech byly starší sídlištní objekty zasypany, a to v případech, kdy překážely průběhu vodního příkopu. Tuto skutečnost dokládá zbořená jižní část starší kádřikové stavby o délce asi 7 m a výšce max. 100 cm (o. 6 a 7), a dochované širce 160 cm. Zánik objektů dokládá nalezená keramika – v objektu č. 3 (o. 9:1, 4, 7, 8, 10, 16–19), v záspy kvádrkové stavby (o. 9:2, 5, 6, 11, 13, a 14). Keramické nálezy z těchto objektů jsou zastoupeny zlomky hrnců,

misek (o. 9:1) zhotovených z keramiky polohrubým ostřivem, redukčního i oxidačního výpalu. Na dnech a stěnách nádob se objevují stopy modelace. V prostoru kvádřikového objektu byl zastoupen jednoduchý (o. 9:2), zduřelý (o. 9:5), zesílený a ovalený (o. 9:5, 6), nízko vytažený (o. 9:11), střechovitě seříznutý (o. 9:13 a 14) okraj. Kromě střepů získaných z vnitřku stavby v hl. 115 cm (o. 9:11) pocházejí ostatní zlomky z prostoru vně objektu – z vrstvy, která vznikla

Obr. 5. Čimice (Praha 8, čp. 863/8). 5a půdorys, 5b řez S J. Kresba: V. Huml.

Obr. 6. Čimice (Praha 8) čp. 1.
 Situace, 6a základy domu od Z.
 Foto: Fr. Čáp, 6b půdorys kvádrí-
 kového domu s fezy DD'. Kresba
 V. Huml.

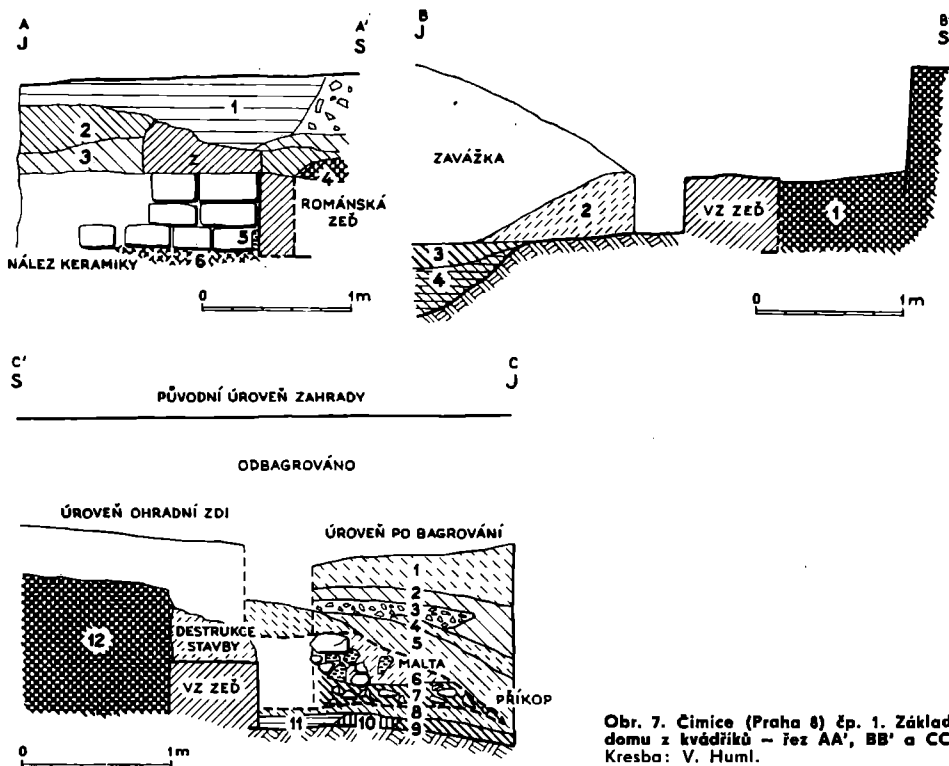
v době po zániku objektu. V objektu č. 1 byly zjištěny keramické zlomky v hl. 60 až 80 cm, zastoupené okraji jednoduchými (o. 9:3), zduřelým (o. 9:9), nízko vytaženým (o. 9:12) s dochovanou výzdobou protínajících se vlnic (o. 9:15). V objektu č. 3 byly získány zlomky okrajů kalichovité profilace (o. 9:4), okraje přehnuté s protažením (o. 9:7, 8), vytažené (o. 9:10). Dekor je zastoupen vlnicí kombinovanou s vlnicí (o. 9:16, 17), žlábkovou šroubovicí (o. 9:18), kolkováním (o. 9:19).

Keramické zlomky se zařazují do okruhu mladohradištní keramiky, zachycené na jižní straně rybníka. U kvádríkové stavby lze počítat se zánikem po polovině 13. století, čemuž neodporuje nalezená keramika v objektu ani nálezy z příkopu, datované do konce 13. stol. (Huml, 1985). V téže době skončila i funkce kamenné stavby na SZ straně plochy (stavba o rozměrech 8,5 × dochov. šířce 4,5 m; o. 8).

V místech, kde starší sídlištní objekty nepřekážely, byly stavbou tvrze respektovány (např. obj. 3) o. 4:3, jak naznačuje i její excentrická poloha uvnitř areálu ohraničeného vodním příkopem. K staršímu sídlištnímu horizontu náležely i dosud nezpracované objekty západně od tvrze (např. obj. 7/83), ležící na hraně příkopu s proplétaným plotem, anebo zásobní jáma ležící SV od tvrze (Obj. 1/80; o. 4:3).

Výzkum v r. 1983/84 zjistil osídlení ze 13. stol. před vznikem panské stavby i v severní části zahrady např. oválný objekt 8/84 s kůly (o. 4:6). Kromě toho na pozemku čp. 2 byly nalezeny sídlištní objekty ze 13. stol., které dokládají existenci druhého jádra osídlení (o. 4:7 – obj. 9/84).

Dolní Chabry (o. 1, 3). Před r. 1273 byla ves v majetku strahovského kláštera, kterému papež Řehoř X. potvrdil svobody a klášterní statky (Dvořák, 1948, 11; Kalina, 1971, 607, orig. SÚA i. č. 13); r. 1399 byly Chabry a Kbely

Obr. 7. Čimice (Praha 8) čp. 1. Základy domu z kvádríků – řez AA', BB' a CC'. Kresba: V. Huml.

prebendou Johanna z Kbel (RDP 4). K r. 1410 je v urbáři strahovského kláštera zmínka o „villa Chaber“, kde je dvůr s 2 popl., 1 loukou, 3 rybníky a 2 lesy (Nový, Urbář, 57). R. 1421 byl dvůr zabaven Pražany (Tomek, 1879, IV, 172).

Ves je situována v jižním laloku Drahaňské kotliny s prameništěm Drahaňského potoka. Původní krystalizační jádro vsi je hypoteticky spojováno s ostrohem, na němž stojí kostel sv. Jana Křtitele ze 3. čtvrti 12. stol. (Merhautová, 1977, 118), jehož 1. fáze je datována do 1. poloviny 11. stol. (Dragoun, Tryml, 1977, 220). K němu příslušel hřbitov, který náležel i 2. fázi kostela – rotundě z 1. poloviny 12. stol. Nedaleko odtud je usedlost čp. 15, v jejímž areálu byly nalezeny objekty z 12. a 13. století (Dragoun, 1984, 191 an.).

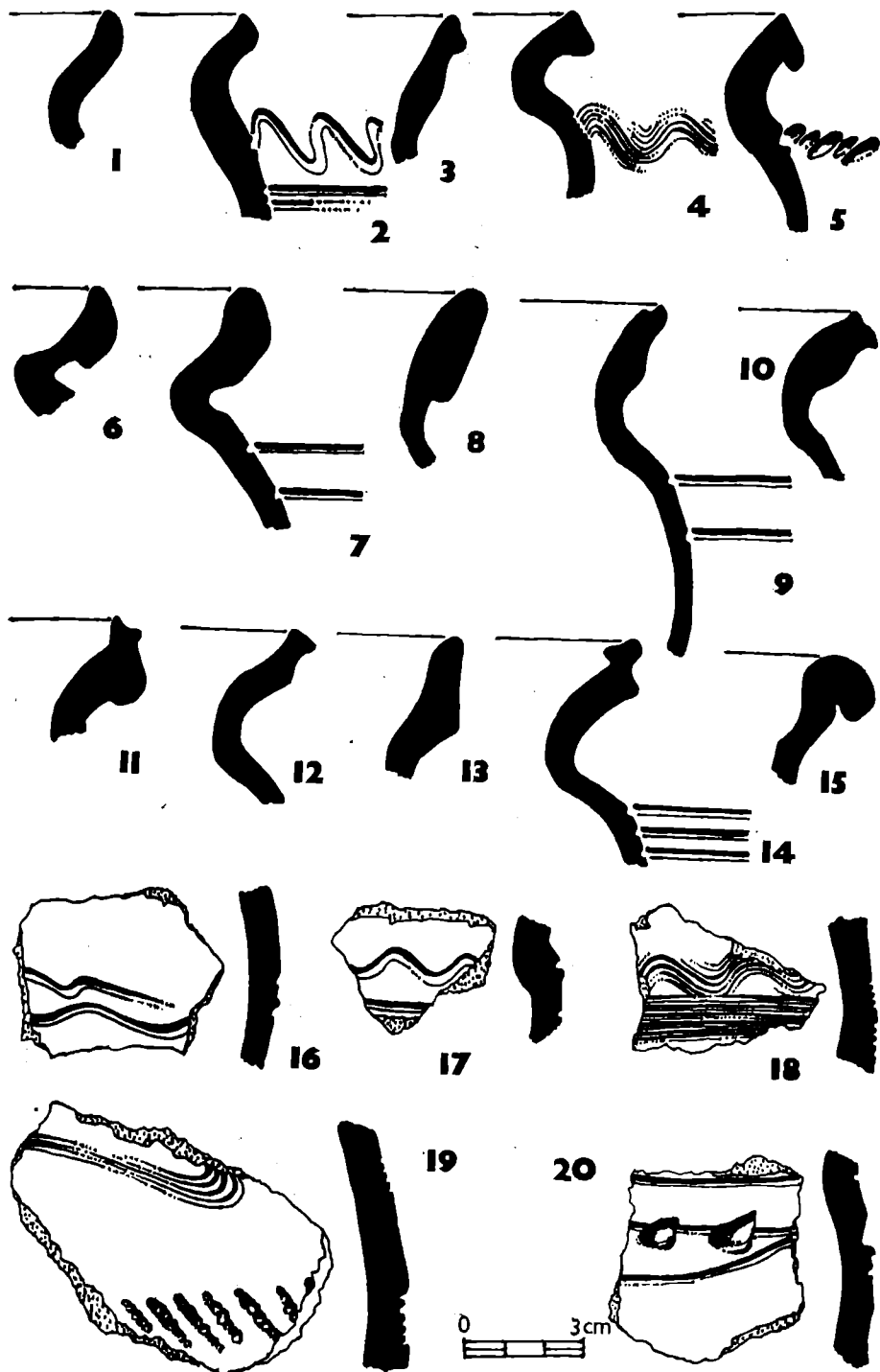
Vsí procházely důležité cesty, které ji spojovaly s Kobylisy a dále s vltavským brodem, stejně tak i s Ďáblicemi a Kbely ve směru severovýchodním.

Půdorysně tvoří Chabry přechod mezi typem shlukové a ulicové vsi. Na indikační skice z r. 1842 jsou plužiny úsekové, případně dělené úseky (SÚA Kouřim, i. č. 43).

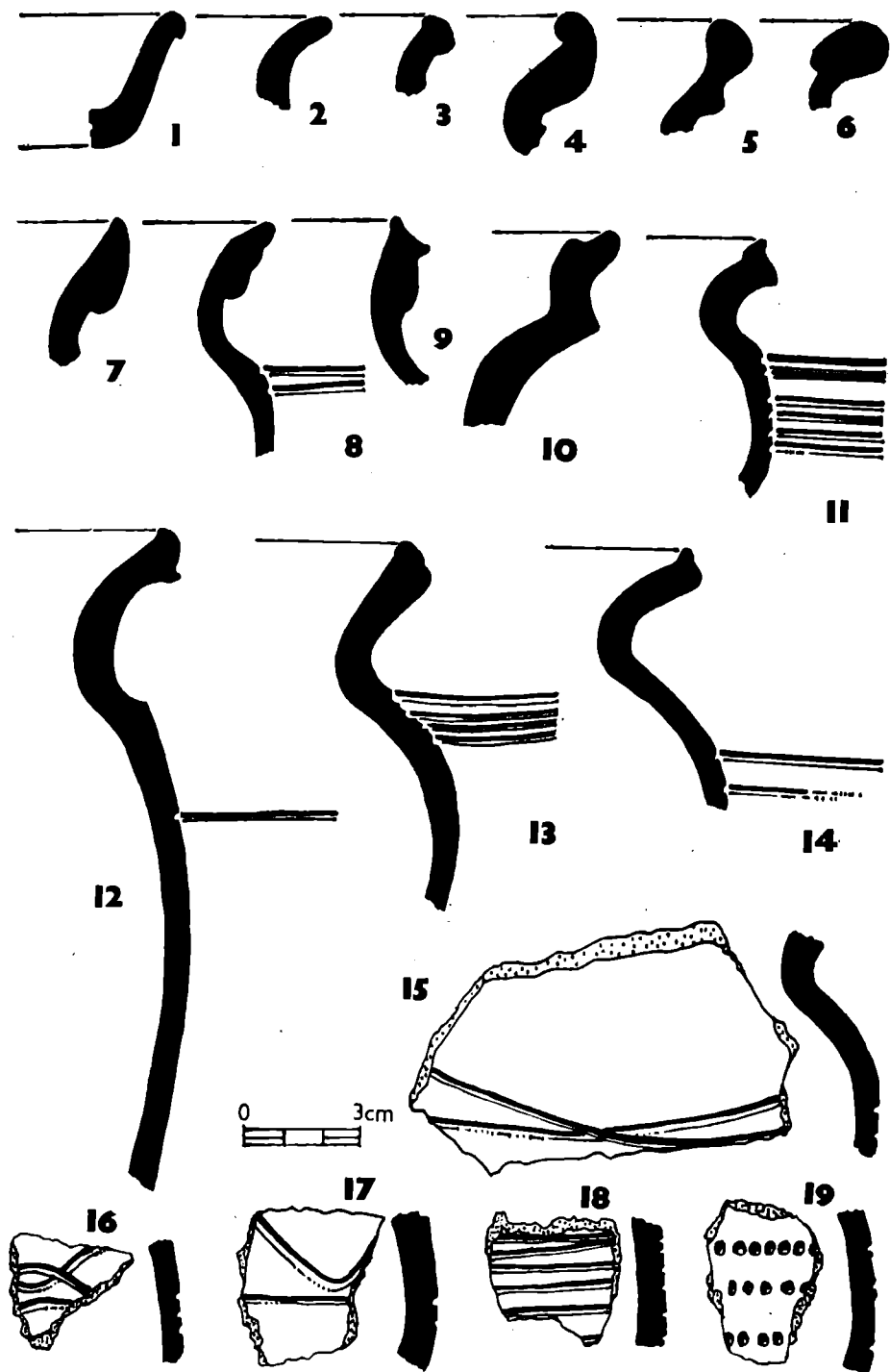
Archeologické nálezy z Dol. Chaber (Sláma, 1977, 99, tab. XXI, 5; zakreslení do IS Stablního katastru in: Klášpště, Smetánka, Dragoun, 1983, s. 397, o. 7 na s. 398) patří do 11.–13. století.

Obr. 8. Čimice (Praha 8). Zápklady kamenného domu. Foto: Fr. Čáp.

Obr. 9. Čimice (Praha 8), žp. 1. Výběr keramických zlomků z 12. a 1. poloviny 13. stol. z obj. 1 a 3. Kresba: K. Kytarová.

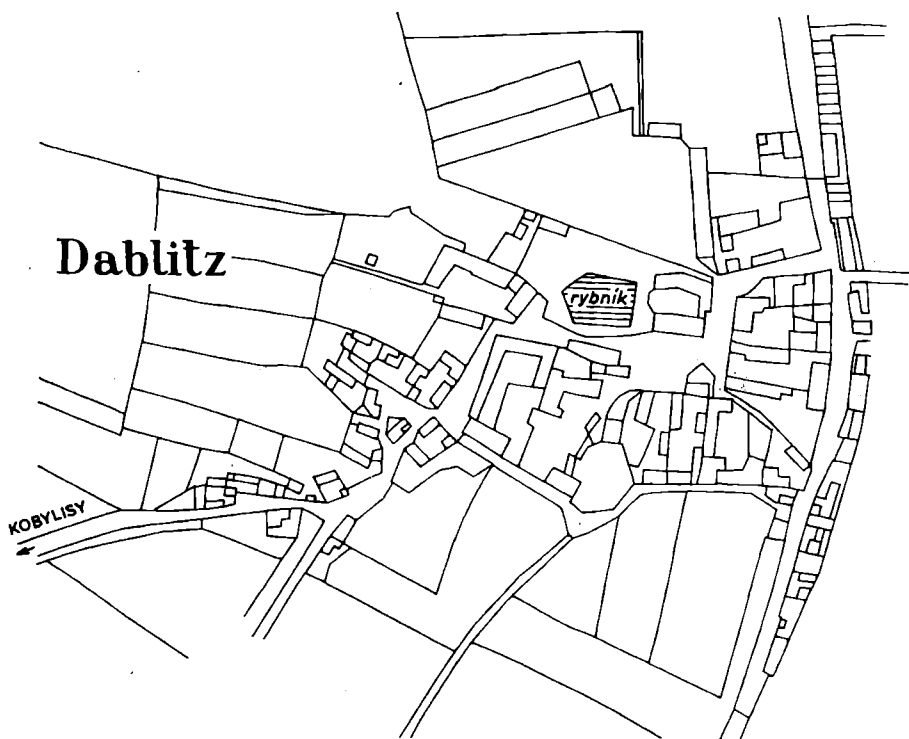

Obr. 10. Čimice (Praha 8), parc. č. 833 a 835. Výběr keramických zlomků z 12. – 1. pol. 13. stol. (Obj. I a III). Kresba: K. Kylarová.

Ďáblice (o. 1, 2, 11) jsou připomínány od poloviny 13. století, kdy je Václav I. daroval špitálu sv. Františka (v r. 1253) a o rok později křížovníkům s červenou hvězdou (CDB IV, č. 266, 453), kterému náležely s Hloubětínem do husitství. K r. 1226 je zde připomenuta „villa“ (AČ 26, 143) a v r. 1348 „curia feudali in Dawlicz“ (AČ 26, 143). R. 1421 jsou Ďáblice konfiskovány Pražany (Tomek, 1879, Dějepis Prahy, IV, 173).

Sídliště se rozkládalo v široké úžlabině v blízkosti dvou potoků stékajících se v Ďáblický potok. Místo je situováno na křižovatce cest z libeňské oblasti směrem k Labi a cesty od brandýského brodu na Bohnice. Indikační skica stabilního katastru z r. 1841 (SÚA Kouřimsko č. 76) ukazuje ves ulicového typu o lomeném půdorysu osy, kde bylo nutno respektovat hranici křížovnického dvora (Líbal, Ječný, b. l.). V návěsním prostoru stála středověká tvrz přestavěná v r. 1529 na zámek (AČ 26, 143). Plužiny mají tvar scelených úseků a méně jsou zastoupeny dělené úseky. Doklad staršího osídlení byl zjištěn v cihelně (čp. 586–7 na JZ vsi) v podobě zbytků mladohradištního hřbitova z 11. a 12. stol. (Sláma, 1977, 92–99, tab. XVII–XX).

Kobyličky (o. 1, 2, 12) jsou v písemných pramenech uvedeny v r. 1297 – „in villa Cobolitz“ (Proffous, 1949, 266 podle Losertha, S. Pauler Formelbuch, č. 92, 80). Před r. 1334 patřily s Čimicemi k prebendě kostela pražského „villa Cobilitz“, RBM IV, 7), který je vlastnil až do přelomu 14. a 15. stol. Ve 14. stol. jsou četné pronájmy, např. k r. 1377 (Tomek, Základy, 1870, n. 261, 1059). V r. 1384 uvedena „praebenda“ pražského kostela (Tomek, 1881, 125).

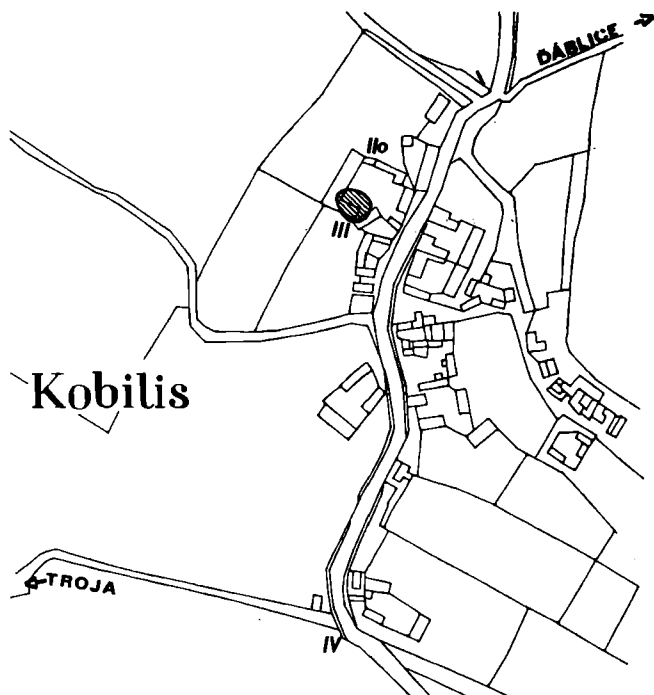
Obr. 11. Ďáblice (Praha 8). Situace z r. 1841 (podle 15 Stabilního katastru SÚA Kouřim. č. 76). Kresba: V. Huml.

Ves je na plošně chráněné od SV stráni s vrchem Ládví a na východní straně je ohraničena úžlabinou s potokem, na jihu pak svahem se sklonem k Vltavě. Místo je situováno na křižovatce cesty vedoucí k holešovickému brodu směrem na Chabry, s pokračováním na Levý Hradec. Kromě této cesty byla využívána též část původní trstenické cesty z Kobylis na Letňany a Brandýs (Líbal, Ječný, b. l.). Existovaly zde i další cesty na Bohnice a Dáblice.

Podle IS Stabílního katastru (SÚA Kouřimsko č. 155) tvořily Kobylisy přechodný typ mezi shlukovou a ulicovou vsí. Plužina dělených úseků byla v závislosti na směru někdejších cest.

Archeologický výzkum odkryl v jádru obce kromě několika kultur z prehistorického období (Havel, 1980, 121 an.) v areálu čp. I objekty mladohradištního charakteru (obr. 12). Tvořilo je 8 zásobních jam a část obytného objektu s nálezy žernovů, zvířecích kostí, datované nálezy keramiky z mladohradištního období – 2. poloviny 12. a počátku 13. stol. (Huml, 1979b, 1981, 171–192). Přitom zde byla zachycena i keramika ze středohradištního období, roztroušená v mladohradištních objektech. (Další údaje viz Klápště, Smetánka, Dragoun, 1983, s. 398. Na plánu o. 8, s. 399 sídliště zakresleno příliš východně, kde zjištěn obj. XIII, Sláma, 1977, 143).

Prosek. Jméno lokality se prvně objevuje k r. 1179 (Jarloch, FRB II, s. 475). Ve falsu z 2. pol. 12. stol.–poč. 13. stol. hlásícím se k r. 1115 uvedena „vinea que est sub Prosek“, kterou daroval Vladislav I. benediktinskému klášteru v Kladrubech (CDB I, 397 a 398; RBM I, 89). R. 1311 je jmenován prosecký

Obr. 12. Kobylisy (Praha 8). Situace z r. 1841 (podle IS Stabílního katastru SÚA Kouřim, č. 155). Šrafovaná plocha – jádro mladohradištního sídliště, Obj. XIII. Kresba: V. Huml.

farář Franciscus (RBM III, 17). Na počátku 15. stol. je zde zmíněn dvůr popl. „curia allodiali et curia rusticalis“ patřící měšťanům (RT II, 108).

Ves, ležící na okraji plošiny ohraničené na východě údolím Rokytky a na JZ postupně se svažujícím hřbetem, má návětrnou polohu (o. 1, 2). Místo je situováno na cestě z libeňské oblasti, která překračovala Rokytku, a cestě k labskému brodu směrem do Polabí.

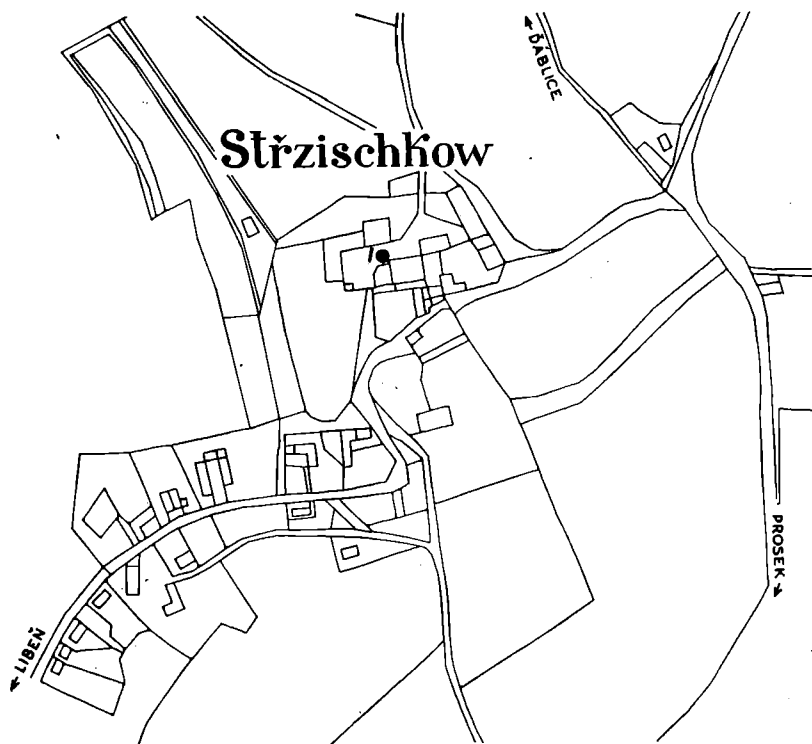
Podle stabilního katastru z r. 1841 (SÚA Kouřimsko č. 306) jsou zde plůžiny úsekové. Kostel sv. Václava, původně trojlodní basilika přestavěná kolem r. 1200, je situován SV – na nejvyšším místě vsi (Merhautová, 1971, 262–265).

Archeologický průzkum byl realizován na západní straně kostela; byla zde zjištěna základová zeď lícující s jižní obvodovou zdí lodi (Huml, 1980, 253).

Střížkov. V r. 1233 je v majetku svatojiřského kláštera (CDB II, č. 40; objevuje se ve falsu po r. 1272 in: CDB II, č. 378, s. 421). K r. 1316 uvedena „villa Strzieszkow“ (RBM III, 127), k roku 1396 „curia“ (Pozůstalost Aug. Sedláčka in: Líbal, Ječný, b. l.) a k r. 1421 „curia in Strzieszkow“ (AČ 28, 672).

Ves s poplužním dvorem je situována v širokém jihozápadně orientovaném údolí (o. 1, 13). Její polnosti leží na Prosecko-letňanské náhorní plošině. Plůžina je úseková, v některých částech dodatečně dělená. (Indikační skica z r. 1841, SÚA Kouřimsko č. 392).

Z nálezů je známa mladohradištní nádoba (Sláma, 1977, 128, tab. XXIX, 11).

Obr. 13. Střížkov (Praha 8). Situace z r. 1841 (IS Kouřim, 392). I nález kamenné studny o Ø 2 m z r. 1984. Kresba: V. Huml.

V areálu dvora (čp. 1) byla zjištěna kamenná studna, kterou hypoteticky můžeme přiřadit ke zdejšímu dvoru, připomínanému již v r. 1396 (Libal, Ječný).

Vsi v severním pravobřeží Vltavy jsou rovnoměrně rozloženy v širokých údolích a výjimečně na plošině (Kobyliisy); vyjma Proseku vždy v blízkosti vodních toků. Charakteristické je jejich dobré spojení systémem cest.

Lokality se podle půdorysné dispozice dělí na vsi přechodného charakteru mezi shlukovým a ulicovým typem (Bohnice, Dolní Chabry, Kobyliisy); zastoupen je typ ulicovky (Ďáblice) a shlukový typ (Čimice, Prosek, Strážkov). Plužina má ve sledované oblasti tvar dělených úseků (Bohnice, Dolní Chabry, Kobyliisy, Prosek a Strážkov); tam, kde se objevuje vliv existujících dvorů, je scelená (Ďáblice, Čimice).

V písemných pramenech se setkáváme s označením „villa“, které se např. objevuje v popisu škod v Kobyliších a sousedních Čimicích (RBM III, 845, s. 353). Ve shodě s archeologicky zjištěnou situací (Čimice) a s přihlédnutím k lexikálnímu významu slova (Šmelhaus, 1972, s. 53 an.) považují jej za doklad venkovské zemědělské usadlosti situované v okruhu středověkého města. Tímto způsobem lze interpretovat dvojí zápis ve Strážkově, kde v r. 1316 je uvedena „villa“ (RBM III, 127, 128) a v r. 1396 „curia“ – dvůr (Pozůstalost A. Sedláčka in: Libal, Ječný, b. l.).

Při studiu regionu se setkáváme ve 14. stol. se zápisy „dvůr“ u řady lokalit v Bohnicích (1316), Ďáblicích (1348), Čimicích (14. stol.), Dolních Chabrech (1410), Strážkově (1396) a Proseku (poč. 15. stol.).

V předhusitském období náležely vsi v severním pravobřeží různým majitelům, převážně církevním institucím.

Bohnice byly majetkem kláštera sv. Jiří a poprvé jsou zmiňovány v listině k r. 1233 (CDB III, č. 40, s. 38). Ves Ďáblice s Ládvlím vlastnil od r. 1253 špitál křížovníků s červenou hvězdou (CDB IV, s. 266, s. 453), který jej měl až do husitského období (Tomek, 1879, Dějepis IV, s. 173). Jméno vsi se prvně objevuje v roce 1253 (CDB IV, s. 266) a později v r. 1344, kdy svědkem zlistinění je Leo commendator de Dablicz (RBM IV, s. 588). Kobyliisy, patřící Konradovi od Kamene (Tomek, 1855, Dějepis I, s. 316), byly mu na příkaz Václava II. násilně odebrány a do Kobyliš byli uvedeni kanovníci kapituly. Později došlo ke sporu mezi Držislavem, proboštem kapituly, s pražskými měšťany, kteří z popudu Frencína od Kamene poplenili v r. 1323 majetek v Kobyliších a sousedních Čimicích (RBM III, 845, s. 353).¹ Z dalších církevních útavů měl zde majetek strahovský klášter (Dolní Chabry), pražské proboštství (Čimice – dvůr), kostel sv. Klimenta na Poříčí (Čimice – druhý dvůr); kladrubskému klášteru patřil Prosek (asi v 1. pol. 12. stol.), zatímco Strážkov byl v držbě kláštera sv. Jiří (k r. 1233 in: CDB II, č. 40). Severovýchodně oblast hraničila s majetkem vyšehradské kapituly Kbely (zápis z r. 1130 in CDB I, 114–115); později Kbely vlastnilo pražské biskupství (Urbář z r. 1290 in: Emler, DRC, 1881) a pražská kapitula (Sedláček, 1927, XV, 178).

Archeologické prameny, které shrnula studie z r. 1983 (Klápště, Smetánka, Dragoun, 1983), pomáhají datovat zdejší osídlení do několika časových úrovní. Sídliště ze starohradištního období, navazující na pravěké osídlení, bylo zachyceno v Bohnicích (Mašek, Fridrichová, 1971, 115) a v Čimicích (východní část parcely). Je zde zřejmá jejich souvislost s okruhem staroslovanského hradiště Stará Zámka (Turek, 1947, 64, Mašek, 1965, 182) a s osídlením, zjištěným na vltavském levobřeží v Roztokách (Kuna, 1984, 111–112). V Čimicích pokračuje sídlištní horizont do období středohradištního. Po časovém hiátu se od sklonku 11. století a následujícího 12. století objevují na jižním okraji Čimického rybníka sídlištní objekty, které nenavazují na předchozí osídlení (Pavlů, 1984, Huml, 1984). Mladohradištní

sídliště o délce 150 m bylo zachyceno západněji směrem k druhému rybníku. Ve 13. stol. sledujeme další sídlištní fázi na severním břehu rybníka, kde již předtím existovala skupina památek datovaných před pol. 13. stol. Tuto fázi, kterou charakterizuje kamenná architektura – objekt z lomového kamene na hlínu a východně ležící stavba provedená kvádřikovou technikou s podřezávanými spárami –, doplňují zahlobené objekty, jejichž část mohla podle nálezů keramiky koexistovat se stavbou panského sídla z konce 13. století. Jeho vznik završil předchozí etapu, zrušil obě starší kamenné stavby a otevřel cestu k další středověké výstavbě. Čimice, které byly nejpodrobněji zkoumány, dovoluji sledovat obecnou tendenci zahušťování osídlení ve 12. stol. a ve století 13. Předpokladem byla i možnost vložení pluziny potřebné k výživě vsi (Kalina, 1978, 329; nověji Klápště, Smetánka, Dragoun, 1983, 420).

Návaznost mladohradištního horizontu na středohradištní sídlištní nálezy byla zachycena též v Kobylisích (Huml, 1981, 171 an.). V Ďáblicích prozkoumané pohřebiště slouží jako nepřímý doklad o sídlišti (Sláma, 1977). Z mladohradištního horizontu pocházejí sakrální stavby: Dolní Chabry – 3 fáze kostelní architektury od 1. pol. 11. stol. až do konce 12. stol., Bohnice – 1158, Prosek – 2. pol. 12. stol. (Merhautová, 1971, 262 an.).

Osídlení z první poloviny 13. stol. pokračuje a je doloženo v Čimicích (jižně i severně od vodoteče), Dolních Chabrech (usedlost čp. 15; Klápště, Smetánka, Dragoun, 1983, s. 397 an.; Dragoun, 1984) a v Bohnicích (návesní prostor) (Klápště, Smetánka, Dragoun, 1983, s. 392 an.).

Rozsah osídlení ve sledované oblasti je dilem vnitřní kolonizace doplněné dodatečným zahušťováním, které si vyžádalo reorganizaci katastru a topografické změny (posun sídliště – např. Čimice – typ A 3 in: Klápště, Smetánka, Dragoun, 1983, 418, tab.2); u ostatních lokalit se jejich poloha příliš neměnila (typ A 2 – Ďáblice, Chabry, Kobylisy), nebo zůstala stejná (Bohnice). Zajímavé je i rovnoměrné rozložení vsí v severním pravobřeží a jejich navázání na starší osídlení (Bohnice, Čimice, Dolní Chabry). Starobylost osídlení a stabilitu historických jader dokumentují i raně středověké kostely (Bohnice pův. románského původu, Dolní Chabry a Prosek). Kromě zahlobených objektů (polozemnic, zemnic, zásobních jam – např. Čimice, Dolní Chabry, Kobylisy) se vyskytují stavby kamenné (objekt z lomového kamene v Čimicích), překvapující i svým technickým vybavením (kvádřikový objekt severně od panské stavby v Čimicích). Z vnitřního vybavení obytných objektů se dochovaly kamenné konstrukce pecí (Čimice – starohradištní i mladohradištní objekty. Na obvodu staveb jsou přítomny kúlové jamky, které ukazují na jejich kúlovou konstrukci.

Ve 14. století, v souvislosti se zaváděním režijního hospodářství, docházelo ve sledované oblasti ke zřizování dvorů (Bohnice, Čimice, Kobylisy). K zahušťování osídlení v předměstských vsích přispěla kromě potřeby obsadit zbývající vhodnou půdu pro zemědělství též jejich poloha v pražské aglomeraci, která jednak tvořila odbytíště zemědělských výrobků, jednak vedla ke zkvalitňování zemědělské výroby.

Poznámka

- 1 Podle T. Kaliny (1971, rukop. diplomové práce) došlo ve zprávě ke zkomolení původního přívlastku staroměstského rychtáře Frenclína z Velflovic. Autorovi děkuji za tuto informaci a další podněty týkající se sledované problematiky. K události v r. 1334 srovnej F. Vacek, 1911, 256.

Literatura

- Boháč, Z. 1976: Tisíciletý vývoj Prahy, HG, 14-15, 19-54.
- Dragoun, Z.-Tryml, M. 1977: Předběžné výsledky archeologického výzkumu v kostele sv. Jana Křtitele v Dolních Chabrech (Praha 8), in: Středověká archeologie a studium počátku měst. Praha, 220-224.
- Dragoun, Z. 1980: Zjišťovací výzkum středověké vesnice v Dolních Chabrech, *Archaeologica Pragensia* (AP) I, 191-207.
- 1981: Praha 8-Dolní Chabry, PSH XIII, 188.
- Dragoun, Z.-Tryml, M. 1984: Zemědělské zázemí předlokační Prahy: Dolní Chabry, AP 5, 331 až 337.
- Dvořák, K. 1948: Chabry-Čimice, jejich minulost a další vývoj. Praha.
- Emler, J. 1881: Decem registra census bohemica completa aetate bellum husiticum praecedente. Praha, 219-302.
- Fridrichová, M. 1980a: Archeologický výzkum v Praze v letech 1969-1978, *Archaeologica Pragensia* 1, 9-28.
- Havel 1980: Praha 8, Čimice, Čimická ulice, PSH XII, 251.
- Huml, V. 1973: Praha 8-Bohnice, PSH VIII, 228.
- 1978: Praha 8-Čimice, BZO 1975, 73-74.
- 1979a: Praha 8-Čimice, PSH XI, 197.
- 1979b: K výzkumu předměstských osad Prahy 12.-13. století - Vysočan a Kobylis, AH 4, 193-209.
- 1980: Praha 8-Prosek, PSH XII, 253-254.
- 1981: Praha 8-Střížkov, BZO 1976, 116-117.
- 1981: Mladohradištní osada v Praze 8-Kobylisích, AP 2, 171-192.
- 1981: Praha 8-Čimice, PSH XIII, 187.
- Ovenec-Bubeneč, AH 7, 82, 211-224.
- 1984a: Praha 8-Čimice, BZO 1980-81.
- 1984b: Mladohradištní osídlení v Praze 8-Čimicích, AP 5, 295-313.
- 1985: Středověká tvrz v Praze 8-Čimicích, AH 10.
- IS - Indikační skica stabilního katastru z let 1842-1857, Kraj Kouřimský, SÚA.
- 1982: K archeologickému výzkumu agrárního zázemí Prahy (Litochleby, Horní Počernice, Kalina, T. 1971: Dějiny osídlení Prahy a okolí od 10. stol. do r. 1348, rig. práce na FF UK, Praha (strojopis).
- 1978: Vývoj polohy sídel v Pražské kotlině od 10. do pol. 14. stol., *Historická geografie* 17, 311-368.
- Klápště, J.-Smetánka, Z.-Dragoun, Z. 1983: Příspěvek ke studiu zemědělského zázemí středověké Prahy, AR XXXV, 387-426.
- Kuna, M. 1984: Roztoky, o. Praha-západ, BZO 1980-81, 111, 112.
- Líbal, D.-Ječný, H. b. l.: Kartogram pražských obcí (Bohnice, Dáblice, Kobylisy, Dolní Chabry, Prosek, Střížkov). Praha.
- Mašek, N. 1965: Problém opevnění slovanského hradiště a nálezy keramiky pražského typu na Zámkách u Bohnic, AR XIII, 182-193.
- 1968: Praha 8-Bohnice: Zámka, sídliště unětické a starší doby hradištní, BZO VI, 1968, 125. Tříkrálka, BZO VI, 125-126.
- Mašek, N.-Fridrichová, M. 1971: Bohnice 12.-13. století, BZO 1971, 115.
- 1975: Praha 8-Bohnice, BZO 1971, 118.
- Merhautová, A. 1971: Raně středověká architektura v Čechách.
- Nový, R.: Strahovský urbář z r. 1410. (Příspěvek ke studiu struktury předhusitského velkostatku.) Separát.
- Pavlu, I. 1972: Pražská keramika 12. a 13. stol., Praha. *Praehistorica*.
- 1984: Raně středověké sídliště v Praze 8-Čimicích, 315-323.
- Profous, A. 1947: Místní jména v Čechách. I.
- Sodláček, A. 1882-1927: Hrady, zámky a tvrze království českého, I-XV.
- 1908: Místopisný slovník historický království českého, Praha.
- Sláma, J. 1977: Mittelböhmen im frühen Mittelalter, I. Katalog, *Praehistorica* V.
- Šmelhaus, V. 1972: Villa, *Historická geografie* 8, 53-60.
- Tomek, V. V. 1855-1881: Dějepis města Prahy, I-V.
- Turek, R. 1947-48: K počátkům Prahy, PA XLIII, 59-94, 138-139.
- Tomek, V. V. 1866-1875: Základy starého místopisu Pražského, I-III.
- Vacek, F. 1911: Dějiny Bubeneče, Dejvic, Šárky a okolí, Sborník příspěvků k dějinám král. hlavního města Prahy II, 47-470.
- Zeman, J. 1976: Nejstarší slovanské osídlení Čech, PA LXVII, 115-235.

Zur Erforschung der Besiedlung des nördlichen rechtsseitigen Ufergeländes der Vltava (Moldau bei Prag) bis in die Anfänge des 15. Jahrhunderts

Am Umfang des Prager Beckens, an der nördlichen rechten Uferseite der Moldau, liegen die Dörfer Bohnice, Čimice, Dolní Chabry, Dáblice, Kobylisy, Prosek, Strážkov. Der vorliegende Aufsatz versucht es, sie im Lichte der Aussagemöglichkeiten schriftlicher und materieller Quellen zeitlich einzureihen und knüpft dabei an die Arbeit aus dem Jahr 1983 (Klápště, Smetánka, Dragoun) an.

Das umfangreichste Fundensemble wurde bei mehrjährigen Untersuchungen in Praha 8, Čimice gewonnen. Die Funde ermöglichen es, die Siedlungshorizonte dieser Mikroregion in die Epoche der älteren bis mittleren Burgwallzeit zu datieren (Ostteil des südlichen Teichufers). Die in zwei Teiche umgewandelte, 150 m lange jungburgwallzeitliche Siedlung wurde bei Untersuchungen aus den Jahren 1975–1977 und 1982–1983 entdeckt und umfaßt die Fläche südlich und westlich des ursprünglichen ersten und zweiten Teichs. Sie liegt von den älteren slawischen Siedlungsstufen getrennt und setzt sich auch teilweise am Nordufer durch, wo ein in die erste Hälfte des 13. Jahrhunderts datierter Horizont an sie anknüpft. Seine Entwicklungsetappe charakterisieren steinerne Fundamente eines Palastgebäudes im SW (Objekt 8) und eines in Quadertechnik gebauten Objekts gegen NO (Objekt 6). Beide Objekte hatten nach Ausbau des Wassergrabens um die Feste ihre Funktion verloren (Huml, 1985). Die ältere Besiedlung erlosch auch um den Herrenhof.

Die Dörfer im nördlichen rechtsseitigen Ufergebiet der Moldau liegen zum Großteil in breiten Tälern oder auf der Ebene (Kobylisy), in der Nähe von Wasserläufen (Bohnice, Čimice, Dolní Chabry, Dáblice, Kobylisy, Strážkov), und sind an ein Wegsystem angeschlossen. Die Kommunikationsachse dieses Gebiets bildet die Trasse zwischen der Furt von Libeň und dem einstigen slawischen Burgwall Stará Zámka (Turek, 1947/48, 64), die sich dann teilte – ein Zweig setzte sich gegen Mělník fort, der zweite führte am linken Ufer in die Gegend von Roztoky und Levý Hradec. Das Gebiet war auch mit dem Zentrum Bubeneč-Dejvice verbunden. Nach der Verbauungsart kann man im genannten Gebiet einen Übergangstyp zwischen dem Straßen- und Platzdorf (Bohnice), dem Haufen- und Straßendorf (Dolní Chabry, Kobylisy), den reinen Straßendorftyp (Dáblice), und Haufendörfer (Čimice, Prosek, Strážkov) finden. Der stabile Kataster (IS aus den Jahren 1840–1841) läßt das Unplanmäßige des Grundrisses erkennen (Bohnice); das Flurbild erscheint in Form geteilter Abschnitte (Bohnice, Dolní Chabry, Kobylisy, Prosek, Strážkov); bei Dáblice und Čimice überwiegen die geteilten Abschnitte und ein Teil ist zusammengelegt – Höfe.

Die schriftlichen Quellen führen die untersuchten Orte erst seit der Mitte des 12. Jahrhunderts an – mittelbar erwähnt wird Bohnice (1158 in: CDB I, 178), das sicher vor dem J. 1233 existiert hat (CDB II, 40). Aus dem 13. Jahrhundert sind Strážkov (1233 in: CDB II, 40), Dáblice (1253 in: CDB IV, č. 266, s. 453), Dolní Chabry (1273 in: Dvořák, 1946, 11) und Kobylisy (1297) belegt. Den Rest der Dörfer halten Quellen aus der ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts fest (Čimice – 1328 in: Tomek, 1855, Dějepis I, 373; 1334 in: RBM IV, 7). Aus dem 14. Jahrhundert gibt es Notizen über die Existenz von Höfen (Bohnice – zum J. 1316 in: RDP 27; Čimice – zum J. 1334 „villa“ in: RBM IV, 7; Kobylisy – zum J. 1334 in: RBM IV, 7; Strážkov – zum J. 1396 und 1421 in: AČ 28, 672). Zu Beginn des 15. Jahrhunderts wuchs ihre Zahl (Dolní Chabry – zum J. 1410 in: Tomek, 1879, Dějepis IV, 172; Čimice – in: DRC 1881, 302; Prosek – in: RT II, 108). Vermögensrechtlich gehörten sie Kircheninstitutionen. Das St.-Georg-Kloster besaß Bohnice, Strážkov; das Strahover Kloster Dolní Chabry, das Prager Kapitel Čimice, dessen zweiter Teil dem St.-Klemens-Kloster am Poříč gehörte; dem Kloster Kladruby gehörten Kobylisy und Prosek. Im Norden grenzten an den Ostteil des verfolgten Gebietes die Landgüter des Prager Kapitels (Kbely), die Südgrenze zog die Moldau und hinter ihr der Grundbesitz des St.-Georg-Klosters.

Die archäologischen Funde zum J. 1983 besprach die Studie von J. Klápště, Z. Smetánka und Z. Dragoun (1983). Diese Funde unterstützen die Datierung der dortigen Besiedlung in mehrere Zeithorizonte: Siedlungen aus der älteren Burgwallzeit, die an urzeitliche Siedlungen anknüpfen, wurden in Čimice und Bohnice – Královka erfaßt. Dieser geographische Horizont hängt mit den Funden aus Roztoky zusammen (Untersuchungen P. Santoks in: Kuna, 1984, 111). Eine weitere Siedlungsphase stellt der mittelburgwallzeitliche Horizont vor (Čimice – Ostteil der Parzelle Nr. 863 in Kontinuität mit der älteren Besiedlung), die wir auch bei der Besiedlung von Kobylisy (Huml, 1981, 171 f.) und Dáblice (Gräberfeld in: Sláma, 1977, 92 f.) verzeichnen. Der jungburgwallzeitliche Horizont äußert sich sowohl in Siedlungsfunden (Kobylisy, Čimice – Westteil) und Gräberfunden (Dáblice), als auch in Architekturen (Dolní Chabry – Kirche aus dem 11. Jahrhundert, Rotunde aus der ersten Hälfte des 12. Jahrhunderts – 2 Phasen, Dragoun, Tryml, 1, 1984; Bohnice – 1158 und Prosek – zweite Hälfte des 12. Jahrhunderts, Merhautová, 1971). In der ersten Hälfte des 13. Jahrhunderts wurden Siedlungsreste in Dolní Chabry (Anwesen K.-Nr. 15), Čimice (Nordufer des Teichs), Bohnice (Dorfplatzraum) festgestellt. In Čimice stieß man auf Beweise des laufenden Übergangs in das gipfelnde Mittelalter, aus dem die Funde in der ganzen Gegend reicher werden. Die Kontinuität der frühmittelalterlichen und jungburgwallzeitlichen Besiedlung wurde in Dolní

Chabry (Dragoun, Tryml, 1977, 220; Dragoun, 1980, 191) und in Kobylisy (Huml, 1981, 171) belegt. Wenn wir die Verteilung der Dörfer am rechten Moldauufer verfolgen, stellen wir ihre gleichmäßige Streuung und ein Anknüpfen an die ältere Besiedlung fest (Kobylisy, Čimice, Dáblice und Bohnice).

Die Besiedlung des untersuchten Gebiets war das Werk der inneren Kolonisation, nur in geringerem Maß kam auch die äußere Kolonisation des 13. Jahrhunderts zu Wort, als es zu einem Dichterwerden der Besiedlung gekommen ist. Die Auswertung des Fundguts läßt eine Verschiebung der Siedlungsdichte innerhalb einzelner Siedlungen (Čimice, Dáblice, Stržkov?) erkennen, die in anderen Fällen (Bohnice, Kobylisy) gering war.

Die Altertümlichkeit der Besiedlung und Stabilität der historischen Kerne belegen frühmittelalterliche Kirchen (Dolní Chabry, Bohnice, Prosek). Bei Vorstadtdörfern trug zu dieser Stabilität abgesehen vom Bedürfnis, auch die letzten Reste geeigneten Ackerbodens der landwirtschaftliche Nutzung zuzuführen – auch ihre Lage in der Prager Agglomeration bei, die einerseits den Produkten der Landwirtschaft guten Absatz bot, andererseits zu ihrer Qualitätssteigerung führte. Im 14. Jahrhundert kommt hier die Unternehmung in eigener Regie (Existenz von Meierhöfen) zur Geltung. In allen genannten Orten kommt es zu wirtschaftlichen Wandlungen, die von der Existenz naher Absatzgebiete für Agrarprodukte – der Prager Städte – stimuliert wurden. Auch die Bürger dieser Städte kaufen sich in der Umgebung an, um dort Landwirtschaft zu betreiben. Es kommt zu einer Diffusion in wirtschaftlichem und kulturellem Sinne.

Abbildungen:

1. Praha – Siedlung am Nordrand der Prager Agglomeration (* vom Autor verfolgte Lokalitäten, O sonstige Lokalitäten). Zeichnung: Št. Novák.
2. Praha – Siedlung am nördlichen rechtsseitigen Moldau-Ufer (Ludovik Duodo, Zeichnung aus dem J. 1850; AMP P 224): 1 Dáblice, 2 Kbely, 3 Ladví (Höhe), 4. Stržkov, 5. Prosek, 6 Libeň, 7 Vysočany, 8 Kobylisy, 9 Letňany.
3. Bohnice, Čimice und Chabry (Situation nach der Josefinischen Militärvermessung 1780–1783, sec. 4) (SÚA).
4. Čimice (Praha 8). Situation nach der archäologischen Untersuchung MMP 1975–1984: Parzelle Nr. 828 – 1 altburgwallzeitliche Siedlung, 1a mittelburgwallzeitliche Siedlung, 2 jungburgwallzeitliche Siedlung, 2a Parz. Nr. 865 und 863 – Siedlungsobjekte, die 1982–1983 festgestellt wurden, 3 Areal K.-Nr. 1 (Forschung 1978–1984) – Obj. 1, 3 und 1/80, 4 steinernes Haus aus dem 13. Jh., 5 Umfangs-Quadermauerwerk, 6 – Obj. 8, 7 K.-Nr. 2 Siedlungsobjekte. Zeichnung: Št. Novák.
5. Čimice (Praha 8, K.-Nr. 863/8). 5a Grundriß, 5b Schnitt NS. Zeichnung: V. Huml.
6. Čimice (Praha 8), K.-Nr. 1. Situation. 6a Hausfundamente von W. Foto: F. Čáp, 6b Grundriß des aus Quadern gemauerten Hauses mit Schnitten DD'. Zeichnung: V. Huml.
7. Čimice (Praha 8) K.-Nr. 1. Hausfundamente aus kleinen Quadern – Schnitt AA', BB' und CC'. Zeichnung: V. Huml.
8. Čimice (Praha 8). Fundamente eines steingemauerten Hauses. Foto: Fr. Čáp.
9. Čimice (Praha 8), K.-Nr. 1. Auswahl keramischer Fragmente aus dem 12. und der ersten Hälfte des 13. Jahrhunderts aus Obj. 1 und 3. Zeichnung: K. Kylarová.
10. Čimice (Praha 8), Parz. Nr. 833 und 835. Auswahl keramischer Fragmente aus dem 12. und der 1. Hälfte des 13. Jahrhunderts (Obj. I und III). Zeichnung: K. Kylarová.
11. Dáblice (Praha 8). Situation aus dem Jahr 1841 (nach IS des Stablen Katasters SÚA Kouřim, Nr. 76). Zeichnung: V. Huml.
12. Kobylisy (Praha 8). Situation aus dem Jahr 1841 (nach IS des Stablen Katasters SÚA Kouřim, Nr. 155). Schraffierte Fläche – Kern der jungburgwallzeitlichen Siedlung, ○ Obj. XII. Zeichnung: V. Huml.
13. Stržkov (Praha 8). Situation aus dem Jahr 1841 (IS Kouřim, 392). I Fund eines steinernen Brunnens von 2 m Ø aus dem Jahr 1984. Zeichnung: V. Huml.

